

Na Baleare se prosulo sunčano oktobarsko jutro, sjedimo na terasi iznad vode i galebova, nasmijani i vragolasti Portugalo nas služi kapučinom i sigurno se pita: odakle ovi šahisti, jer šah je pred nama, kakve su ovo dangube i što će im taj dupli sat kad mjere neprolazno i vječno vrijeme?

A Bonja priča jednu anegdotu. Na nekom velikom turniru, prije 70-80 godina, susreli su se, u posljednjem kolu dobri prijatelji i vrli intelektualci velemajstori Akiba Rubinstein i Reuben Fein. Rubinštajnu je dovoljan remi da bude prvi, ali na ponudu remija od strane Fajna on energično kaže: Ne. Igraju dalje i Rubinštajn postiže dobijenu poziciju ali forsira „vječni šah“ i partija se završava remijem. Svi čestitaju Rubinštajnu pobjedu na turniru, ali novinari, a oni su isti i tada i sada, jesu neumoljivi i pitaju starog gospodina Akibu: zašto nije remizirao na početku partije, kada mu je Fejn nudio remi i zašto je to uradio tek poslije toliko napora i mozganja. Kakvo je to čudo? Rubinštajn ih gleda i kaže: Tu nema nikakvog čuda. Ja sam moga prijatelja Fejna naučio da s njim remiziram kada ja hoću, a ne kada on hoće. Smijemo se. Smije se i Portugalo. Izgleda da mu se ja dopadam, pa pred mene stavlja novu turu kapučina i nježno me dodiruje po ramenu.

Bila je to Olimpijada, u Palma de Majorci. Bonja je bio predsjednik Šahovskoga saveza Srbija Crna Gora i selektor reprezentacije. Poslije svakog kola analizirali smo, do duboko u noć, partije naših šahista. Bilo je je fascinantno kakve je sve mogućnosti, u tim partijama, otkrivao Bonja. To nije bila eksplozija njegove barokne mašte, on me je podsjećao na čarobnjaka i mađioničara.

Na olimpijadi u Drezdenu, prošle godine, na Evropskom prvenstvu u Novom Sadu, ove godine, a to su dvije najveće šahovske manifestacije u svijetu i u Evropi, pokušavam da nađem Bonju. Listam biltene, tražim po Internetu: nema ga. Nema ga među igračima reprezentacije Crne Gore, nema ga u rukovodstvu. Bonja ispario. Kažu mi: on je otišao na Cetinje, meditira, piše neku knjigu. Da, da: piše knjigu.

Kada su u mojim Kućima, a bilo je to davno, sastavljali svatove, a najugledniji u porodici bio je moj pradjed, Stanko Petrov, odredili djevere, barjaktara i tu svitu, pa došao red na starog svata: ko bi to mogao biti? Moj pradjed je rekao: meni ga veljaju. I bilo je tako.

Ne znam zašto ovo pričam i kakve veze to ima sa ovom prigodom. A možda i ima. Ja sam, naprosto, htio da kažem: u ovom crnogorskom šahu, u ovom vremenu, sada, now i tomorrow, biće i predsjednika i sekretara, i članova upravnog odbora i igrača i velemajstora ali čelo šahovskoga stola naše Crne Gore, još zadugo biće tamo gdje sjedi moj drug i prijatelj, velemajstor Božidar Ivanović. Njemu ga veljaju.

Odmorio se Bonja, odmorili su Bonju, ova knjiga je napisana i red je da kažem neku riječ o njoj.

Hvala Matici crnogorskoj na izdavačkom naporu i djelu i na pažnji koju iskazuju prema šahovskoj umjetnosti. U knjizi su 64 izabrane partije. Kao što je Mihiz pisao autobiografiju o drugima tako i Bonja, ovdje, opisuje 64 bajkolikih ostvarenja velikih igrača čarobne igre, a

partije je izabrao po mjeri svoga nerva i senzibiliteta... Sjajni uvodni tekst, sjajni komentari partija, uz svaku partiju i prigodno slovo. Sve djeluje briljantno i uzbudljivo. Od Laskera, Kapablanke, Aljehina, Talja, Spaskog, Fišera, Karpova i Kasparova pa sve do ovih novih matadora: Ananda, Kramnika, Topalova, Karlsena, Aronjana, Morozeviča.

Takvu nisku veličanstvenih ostvarenja ljudskog uma teško je naći igdje, na jednom mjestu.

Radujem se da se promocija ove knjige dešava na Cetinju. Na Cetinju sam igrao mnoge partije i uvijek se trudio da tu, na svetom Cetinju, igram najbolje. To osjećanje da je ovdje naš početak, da je odavdje krenulo i raslo sve crnogorsko, sve napredno, plemenito i mudro, uznosilo me je i obavezivalo. Cetinje je za mene bila i ostala naša Giza i Abu Simbel, tu su temelji piramida našeg duha.

Prije gotovo 40 godina ovdje sam upoznao Bonju i odigrali smo jednu nezaboravnu, antologijsku sicilijanku. Poslije promocije slobodno ga pitajte kako je prošao u toj partiji. Od tada živi naše druženje i prijateljstvo.

Ako je išta u mom životu imalo neku vrijednost, onda je to, svakako, ljubav moje porodice i blago koje su mi donosili i darivali prijatelji.

Sa vlikim uzbuđenjem govorim ove riječi pred vama, dragi Cetinjani. Bila mi je čast, bila mi je velika čast da sam mogao da budem u vašem društvu. U društvu gradonačelnika Cetinja, mog dragog kolege doktora Mila Jankovića, u društvu uvaženog predsjednika Matice crnogorske, gospodina Banjevića, u društvu starog prijatelja, mog ispisnika, Marka Špadijera. I da sam imao priliku da u povodu ove prekasne knjige kažem ovih nekoliko rečenica o knjizi, o Bonji, o mom pradjedu Stanku Petrovom, o nama.

A Cetinje, zar ne, čine Cetinjani?

U Crnoj Gori nigdje, kao ovdje, jasnije ne zvuče riječi mudrog Protagore: čovjek je mjera svih stvari.

Cetinje, decembar 2009.

Dr Ljubo Živković